

კიბერსივრცეში ადამიანის დესტრუქციული საქმიანობის სამართლებრივ-კრიმინოლოგიური ანალიზი

გიორგი ამაშუკელი
ადვოკატი

I. შესავალი

ადამიანის დესტრუქციული ქმედების გამოვლინების ერთ-ერთი ყველაზე აქტუალური და უნივერსალური სარბიელია კიბერსივრცე, რომელიც ხასიათდება დესტრუქციულ ქმედებათა არა მარტო მრავალფეროვნებით, არამედ თვისებრივად სრულიად ახალი, სპეციფიკური მახასიათებლებით. საყოველთაოდ აღიარებულია დებულება, რომ ტექნიკური პროგრესი არა თუ ზღუდავს დესტრუქციას, არამედ ხელს უწყობს მის პროგრესირებას. ამასთან, კიბერსივრცე ქმნის ისეთ სასათბურე გარემოს, სადაც დესტრუქციული ქმედების განხორციელება მარტივია. კიბერსივრცე იძლევა ადამიანური ბუნების სრულად გაშიშვლებისთვის იდეალურ პირობებს, რაც, თავის მხრივ, კიბერსივრცის ფენომენით უნდა აიხსნას.

მიუხედავად იმისა, რომ ტექნიკური პროგრესი იმანენტურად დადებითი მოვლენაა და დავას არ იწვევს მისი უკიდურესი აუცილებლობა, ასევე, უდავოა მისი თანმდევი, უარყოფითი ზემოქმედება, ანუ დესტრუქციული საქმიანობის გეომეტრიული სისწრაფით ზრდის ტენდენცია, რაც სამომავლო პერსპექტივაში კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენებს საზოგადოებაში საყოველთაოდ აღიარებულ ღირებულებებს.

ასეთ ვითარებაში კონსტრუქციულობასა და დესტრუქციულობას შორის ბალანსის შესანარჩუნებლად სხვადასხვა მექანიზმთან ერთად, აუცილებელია ასევე სოციალური კონტროლის ისეთი არასასურველი საშუალების მიზანმიმ-

ართული ამოქმედება, როგორც კრიმინალიზაციაა. ამისთვის აუცილებელია წარმოჩინდეს და დახასიათდეს კიბერსივრცეში (ინფორმაციულ საზოგადოებაში) უკვე არსებულ და მოსალოდნელ დესტრუქციულ საქმიანობათა სოციალური საშიშროება.

II. კიბერსივრცე, როგორც დესტრუქციის იდეალური სამყარო

დესტრუქციული საქმიანობის სხვადასხვა მიმართულებით შესწავლა ყოველთვის წარმოადგენდა მეცნიერთა კვლევის ობიექტს. ის წარმოედგენს ფსიქოლოგიების, სოციოლოგიების, ბიოლოგიების, გენეტიკოსების, ექიმების, იურისტების და სხვათა ინტერესის საგანს. ყოველი მათგანი დესტრუქციას განიხილავდა და კვლევასაც აწარმოებდა შესაბამისი კუთხით, საკუთრივ, კონკრეტული მეცნიერების საგნის ფარგლებში. ბუნებრივია, იურისტს დესტრუქციული საქმიანობა აინტერესებს სამართლებრივ ქრილში. სწორედ კიბერსივრცეა ის ნოყიერი ნიადაგი, სადაც ყველაზე სრულყოფილად ვლინდება ადამიანის დესტრუქციულობა და რომლის სპეციფიკაზეც მიუთითებს არა მარტო რაოდენობრივი მხარე, არამედ მისი თვისებრივი სტრუქტურა.

იმთავითვე უნდა ითქვას, რომ კიბერსივრცის წიაღში წარმოშობილ დესტრუქციულ ქმედებათა არათუ სრული ანალიზი, არამედ ზოგადი დახასიათებაც კი შორს წაგვიყვანდა, ამი-

ტომ ჩვენ შემოვიფარგლებით მისი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულების - „საინფორმაციო საზოგადოების“ დახასიათებით. სოციუმის მდგომარეობის აღმნიშვნელი ეს ლაკონური სახელწოდება ნათლად მეტყველებს იმ გარემოებაზე, რომ XXI საუკუნე გამოირჩევა საინფორმაციო ტექნოლოგიების ელვისებური განვითარებით. ამან კი, თავის მხრივ, სრულად დაიქვემდებარა ადამიანთა საქმიანობის აბსოლუტურად ყველა სფერო და, რაც ყველაზე მთავარია, ეს პროცესი შეუქცევადია და მასზე დამოკიდებულება ისეთი მყარია, რომ მის გარეშე წარმოუდგენელია საზოგადოების სრულფასოვანი ფუნქციონირება.

„საინფორმაციო საზოგადოებასთან“ დაკავშირებით მანუელ კასტელსი აღნიშნავს, რომ ეს ტერმინი სრულად წარმოაჩენს ინფორმაციის მნიშვნელობას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. „ინფორმაციულობა“ მიუთითებს სოციალური ორგანიზების სპეციალურ ატრიბუტზე, სადაც ახალი ტექნოლოგიური პირობების წყალობით ინფორმაციის გენერირება, დამუშავება და მისი გადაცემა გახდა ძალაუფლებისა და წარმოების ფუნდამენტური წყარო.¹

ბოლო პერიოდში ჩამოყალიბებული ეკონომიკური რეალობა კასტელსის მიერ იწოდება, როგორც ინფორმაციული და გლობალური. ინფორმაციულობა განპირობებულია წარმოებითა და ამ სფეროში არსებული კონკურენციით, რა დროსაც პრიორიტეტულია ინფორმაციის მიღება, გენერირება და დანიშნულებისამებრ ეფექტიანი გამოყენება.²

ამდენად, თანამედროვე საზოგადოება შევიდა თავისი განვითარების ახალ ფაზაში, სადაც სოციალურ ურთიერთობებში დომინირებულ მდგომარეობას იკავებს საინფორმაციო ტექნოლოგიები. სამეცნიერო წრეებში მკვიდრდება ტერმინი „რისკის საზოგადოება“, რომელიც გამოხატავს სოციუმის რეალურ მდგომარეობას. რისკის საზოგადოების კონცეფცია პირველად

ფორმირებულ იქნა უ. ბეკის³ მიერ და დამუშავებულ იქნა ე. გიდენსონთან ერთად.⁴ კონცეფციის საწყის თეზისად მიჩნეულია ყოველგვარი პროგრესული ცვლილების ამბივალენტობა, რომელმაც თავი იჩინა მაღალი დონის მოდერნიზაციის დროს. როგორც ე. გიდენსონი აღნიშნავს, დღევანდელ საზოგადოებაში, რომელიც ემშვიდობება წარსულს, საქმიანობის ტრადიციულ საშუალებებს, ცენტრალურ ადგილს იკავებს რისკის ფაქტორი და იგი კარს ალებს უცნობი მომავლისთვის.⁵

თანამედროვე საზოგადოებაში რისკის ფაქტორი იძენს ინსტიტუციონალურ ხასიათს, ანუ იგი ხდება მსოფლიოს სტრუქტურული სისტემის განუყოფელი ნაწილი. ამასთან, მის გენეზისს განაპირობებს, როგორც კიბერსივრცის სფეროში ადამიანის პრაქტიკული საქმიანობის შედეგად დაგროვებული უარყოფითი მომენტები (შეცდომები), ასევე, ამ სფეროში შეგნებულად განხორციელებული მანიპულაციები.

თუ პირველი შემთხვევა შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც ბუნებრივი და დასაშვები გადაცდომა, ამას ვერ ვიტყვით მეორე შემთხვევაზე, როდესაც სახეზეა ადამიანის მიზანმიმართული და გამოკვეთილი სწრაფვა დესტრუქციისკენ.

ჩვენს მიზანს წარმოადგენს დესტრუქციაზე მსჯელობა არა პოლიტიკური კონიუნქტურის ჩრილში, არამედ მისი სამართლებრივი და კრიმინოლოგიური ასპექტების გათვალისწინებით. ჩვენ ყურადღებას ვამახვილებთ კიბერსივრცეში გენერირებულ ისეთი სახის დესტრუქციაზე, როგორიც საინფორმაციო ომებია. სწორედ აქ - ვირტუალურ სამყაროში - აშკარად მულავნდება თანამედროვე ადამიანის ტრადიციულ ღირებულებათა დევალვაციის ტენდენცია, სადაც ხშირია განზრახ თუ უნებლიეთ გავრცელებული ცრუ ინფორმაციები, მიმდინარე მოვლენათა შეგნებულად დამახინჯება თუ ურთიერთშეურაცხყოფა. აღნიშნული დესტრუქციული გამოვლინებები კიდევ უფრო საშიშ ხასიათს

¹ Кастельс М., Информационная эпоха, Экономика, общество и культура, 2000, 14.

² Кастельс М., Информационная эпоха, Экономика, общество и культура, 2000, 86.

³ Back U., Ecological Enlightenment, Essays on the Politics of the Risk Society, 1995.

⁴ Back U./Giddens A., Reflexive Modernization, 1994.

⁵ Гиденс Э., Судьба, риск и безопасность, Thesis, 1994 N-5, 109.

იღებს, როდესაც ხდება კიბერსივრცის ბოროტად გამოყენება და საინფორმაციო საშუალებებით ისეთი განცხადებების გაკეთება, რომელიც ხელს უწყობს რეგიონული თუ საერთაშორისო დონის დესტრუქციის პროვოცირებას.

როდესაც საზოგადოების მხრიდან საინფორმაციო საშუალებებით ხშირად კეთდება დესტრუქციული ხასიათის განცხადებები, არ უნდა გაგვიკვირდეს „ჰაკერთა“ საქმიანობის გააქტიურება.

ჰაკერთა სუბკულტურა დასაბამს იღებს გასული საუკუნის 60-იან წლებიდან და ისეთ საშიშ ფორმებს იღებს, რომ მათ წინააღმდეგ, ყოველწლიურად, ათეულობით მილიარდი დოლარი იხარჯება, თუმცა რაიმე პოზიტიურ შედეგებზე საუბარიც კი ზედმეტია. აქ კი, ბუნებრივად, იბადება კითხვა იმასთან დაკავშირებით თუ რა არის მიზეზი, რომელიც ასე ყურადსაღებს ხდის კიბერსივრცეს?

პასუხი ამ კითხვაზე უნდა ვეძიოთ თავად კიბერსივრცის ფენომენში, რომელიც თავისი ბუნებით უნივერსალურია, არ არის შეზღუდული დროითა და სივრცით და, რაც ყველაზე მთავარია, წარმოადგენს იდეალურ გარემოს ნებისმიერი სახისა და სოციალური საშიშროების დონის დესტრუქციული ქმედების განხორციელებისთვის. მაინც, რა სახის დესტრუქციას შეიძლება ქონდეს ადგილი კიბერსივრცეში? უფრო მართებული იქნებოდა საკითხის დასმა შემდეგნაირად: არსებული კიბერტექნოლოგიების პირობებში, რა სახის დესტრუქციას გამოიწვევს კიბერსივრცე?

სავარაუდოდ, უნდა ვიფიქროთ, რომ მიახლოებითაც კი შეუძლებელია იმ დესტრუქციულ ქმედებათა სრული ჩამონათვალის შედგენა, რომელთაც შეიძლება ადგილი ჰქონდეს კიბერსივრცეში. შეუძლებლად გვესახება რაიმე სახის დესტრუქციის არსებობა, რომელიც არ შეიძლება განხორციელდეს კიბერსივრცეში. ამდენად, დღემდე არსებულ დესტრუქციულ ქმედებათა ნაირსახეობა იდეალურ თავსებადობაშია კიბერსივრცესთან და იძენს გლობალურ მასშტაბებს, რაც სამომავლო პერსპექტივაში აუცილებლად გახდება შეუქცევადი პროცესების მაპროვოცირებელი მიზეზი.

III. კიბერდანაშაულებრივ ქმედებათა კრიმინალიზაციის პრობლემა

კიბერსივრცეში მიმდინარე პროცესების ანალიზი იძლევა მყარ საფუძველს ვიფიქროთ, რომ ტექნიკურ პროგრესსა და მის სამართლებრივ რეგულირებას შორის იმთავითვე არსებული შეუსაბამობა კიდევ უფრო გაღრმავდა და მივიღეთ სიტუაცია, როდესაც არსებული დისჰარმონია ქმნის სამართლებრივ პრობლემებს და აშკარად აისახება სოციალური ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროზე.

ამჯერად ჩვენ შევჩერდებით მხოლოდ საკითხის სისხლისსამართლებრივ ასპექტებზე; კერძოდ, არსებული კატეგორიის ქმედებათა კრიმინალიზაციის პროცესზე და აქ არსებულ სამართლებრივ პრობლემებზე.

უპირველეს ყოვლისა, კიბერდანაშაულებრივ, ისევე როგორც ნებისმიერ სხვა სოციალურად საშიშ, ქმედებათა კრიმინალიზაციას განსაზღვრავს და საფუძვლად უდევს საყოველთაოდ აღიარებული სამართლებრივი პრინციპები და კრიტერიუმები. რაიმე სიახლე ამ მიმართულებით არაფერია, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ თვით ამ ქმედებათა მომეტებულ საშიშროებას. ამიტომ, კანონმდებელი ცდილობს რა მოახდინოს მათი სისხლისსამართლებრივი რეგულირება, აწესებს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას. მაგრამ, აქ, გარდა თვით ამ პროცესის სირთულისა, თავს იჩენს ისეთი სახის გაურკვევლობა, რომელიც უკავშირდება სისხლის სამართლის კანონის სისტემურ-სტრუქტურულ მონესრიგებას.

რათა უფრო ნათელი გახდეს, თუ რაშია პრობლემა, უნდა გავარკვიოთ თვით „კიბერდანაშაულის“ ცნების არსი და მისი იურიდიულ-სამართლებრივი დანიშნულება. საქმე ისაა, რომ კიბერდანაშაულის საკანონმდებლო დეფინიცია არ არსებობს და იგი ფაქტობრივად გაიგივებულია კომპიუტერულ დანაშაულთან. განსხვავებით ევროპისა და ამერიკის შეერთებული შტატების სისხლისსამართლებრივი კანონმდებლობისგან, სადაც გამოიყენება კომპიუტერული დანაშაულის ცნება, საქართველოს ეროვნულ კანონმდებლობაში ვხვდებით სპეციალურ თავს - კიბერდანაშაულს. თუმცა, ამ თავში შემავალი

ცალკეული შემადგენლობები ასახავენ კომპიუტერის გამოყენებით ან მისი დახმარებით ცალკეულ დანაშაულებრივ ქმედებათა განხორციელების შესაძლებლობას. ერთი შეხედვით, შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ ადგილი აქვს მხოლოდ ტერმინოლოგიურ შეუსაბამობას, მაგრამ, როგორც აღმოჩნდა, იგი ერთ-ერთი მიზეზია ამ კატეგორიის დანაშაულთა სისტემური მოუწესრიგებლობისა და ხელს უწყობს არაერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებას. რა თქმა უნდა, კიბერსივრცე და მის საფუძველზე ნაწარმოები ტერმინი - კიბერდანაშაული, გაცილებით ფართე მნიშვნელობისაა, ვიდრე კომპიუტერული დანაშაული. გასაგებია ისიც, რომ სისხლის სამართლის კანონში არსებული ცალკეული შემადგენლობები მიეკუთვნებიან კომპიუტერულ სფეროში განხორციელებულ ქმედებათა კატეგორიას. ამ შემთხვევაში, რა მიზანს ემსახურება სისხლის სამართლის კოდექსის XXXV თავის სახელწოდება - კიბერდანაშაული? უნდა ვივარაუდოთ, რომ კანონმდებლის მიერ ხდება პოტენციურ შემადგენლობათა სამომავლოდ კრიმინალიზირების პერსპექტივის გათვალისწინება. მაგრამ სისხლის სამართალში მოქმედებს მკაცრად განსაზღვრული, ინდივიდუალური პასუხისმგებლობის პრინციპი, რომელიც, თავის მხრივ, უკავშირდება ბრალის პრობლემატიკასა და სხვა დოგმატურ საკითხებს. ერთი რამ ცხადია; ასეთი ვითარება არ არის თავსებადი იურიდიული აზროვნების წესთან და არ შეესაბამება სისხლის სამართლებრივ წესრიგს. ამიტომ, რომ მოქმედ სისხლის სამართლის კოდექსში უსისტემოდაა მიმოხილული კომპიუტერული კატეგორიის დანაშაულის შემადგენლობები.

გარდა ამისა, სისხლის სამართლის კოდექსის სხვა არაერთი მუხლი თავისი შინაარსით განეკუთვნება კომპიუტერულ (კიბერდანაშაულებრივ) დანაშაულთა კატეგორიას, მაგრამ მოქცეული არიან ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა თავში. ასევე, კიბერტერორიზმი (324¹) და ტექნოლოგიური ტერორიზმი, თავისი არსით კომპიუტერული დანაშაულებია, მაგრამ კანონმდებელმა მათი ადგილი განსაზღვრა ტერორიზმის თავში. შეიძლება ითქვას, რომ არსებული მდგომარეობა უკავშირდება საკანონმდე-

ბლო ტექნიკის საკითხებს და კანონმდებლისთვის უფრო ხელსაყრელია მსგავსი სისტემატიზაცია, მაგრამ კრიმინალიზაციის პროცესის ასეთი არქიტექტურა სამომავლო პერსპექტივაში აუცილებლად შექმნის პრობლემებს თავად საკანონმდებლო ტექნიკის თვალსაზრისითაც. ამის მიზეზი მარტივია: კიბერსივრცე თავისი ბუნებით უნივერსალურია და თავის გავლენას უქვემდებარებს სოციალური ცხოვრების აბსოლუტურად ყველა სფეროს. ამიტომ, გარდაუვალია კიბერტექნოლოგიებით სხვადასხვა სახის დანაშაულებრივ ქმედებათა განხორციელება. ასეთ შემთხვევაში კანონმდებელი ყოველ ჯერზე იძულებული იქნება მოახდინოს ახალ დანაშაულებრივ შემადგენლობათა კრიმინალიზაცია, რაც საკანონმდებლო ტექნიკის თვალსაზრისით, საბოლოო ჯამში, გაუმართლებელია. ეს ასევე შექმნიდა დამატებით პრობლემებს სამართალგამოყენების კუთხით. რეალობამ დაგვანახა, რომ ასეთ შემთხვევაში, კანონის ინტერპრეტაციის მეთოდები ერთობ არაეფექტიანია და ვერ მუშაობს. ამის მიზეზი უნდა ვეძიოთ არა მეთოდებში, არამედ კრიმინალიზაციის კრიტერიუმების მართებულად გამოყენებისა და სისხლის სამართლის კანონის სისტემური მოწესრიგების ნიუანსებში. მართლაც, კრიმინალიზაციის პროცესი, სხვა მრავალ ფაქტორთან ერთად, კანონის სისტემატიზაცია-სტრუქტურირებისას, ისევე, როგორც დანაშაულის შემადგენლობის კონსტრუირებისას, მნიშვნელობას ანიჭებს სისხლის სამართლის კანონით დაცულ სიკეთეს, ანუ დანაშაულის ობიექტს, ქმედების განხორციელების ხერხს, სუბიექტს და სხვა ელემენტებს. როგორც პროფ. გურამ ნაჭყებია აღნიშნავს, დანაშაულის შემადგენლობა არის სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული ქმედების, როგორც დანაშაულის ჩადენის ხერხის, ინდივიდუალურად გამოკვეთილი ობიექტური და სუბიექტური ნიშნების ერთობლიობა, რომელიც ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ერთ-ერთ აუცილებელ პირობას წარმოადგენს.⁶ კანონმდებელს, როგორც ლეგიტიმურ სახელმწიფო ორგანოს, ხელეწიფება შემადგენლობის გარკვეული ნიშნების მი-

⁶ გ. ნაჭყებია, სისხლის სამართლებრივი ურთიერთობა და დანაშაულის ცნება (ლექციების კურსი), 2002, 41.

ხედვით, მოახდინოს ამა თუ იმ ქმედების კრიმინალიზაცია და მისი ადგილის განსაზღვრა სისხლის სამართლის კანონში. შედარებით რთულია საკითხი იმასთან დაკავშირებით, თუ რომელ უმართლობას უნდა იქნას მიკუთვნებული ესა თუ ის დანაშაულებრივი შემადგენლობა. ასეთ შემთხვევაში ფორმალურად შეუძლებელია, რომ იგი ხელოვნურად იქნას აღიარებული იმ უმართლობად, რაც იურიდიულ-სამართლებრივი თვალსაზრისით არ არის. ისმის კითხვა, კიბერდანაშაული წარმოადგენს დამოუკიდებელ უმართლობას თუ იგი განხილულ უნდა იქნას უკვე არსებულ უმართლობათა ფარგლებში? ამ საკითხზე საერთაშორისო პრაქტიკა განსხვავებულია. ამერიკის შეერთებული შტატების სისხლის სამართლის კოდექსების სტრუქტურა გულისხმობს დანაშაულებრივ ქმედებათა ალფავიტის მიხედვით დალაგებას, რაც პრაგმატული მოსაზრებებითაა განპირობებული და აადვილებს სამართალგამოყენებით პროცესს. ზოგიერთ შემთხვევაში მასზე გავლენას ახდენს ამა თუ იმ ქვეყნის ტრადიციები და ცხოვრების წესი, ისევე, როგორც სამართლებრივი ღირებულებები. ამასთან დაკავშირებით მართებულია გ. ნაჭყებიას დებულება, რომ სამართლებრივი ღირებულება, როგორც სამართლებრივი შეფასების იდეალური საფუძველი, რომელიც იდეა-პრინციპსა და ნორმაში გამოიხატება, სამართლებრივი ჯერარსობის ფორმით, იერარქიული ბუნებისაა და იყოფა ეთიკურ, ესთეტიკურ, რელიგიურ, პოლიტიკურ და სხვა ღირებულებებად.⁷

აქედან გამომდინარე, უნდა გაირკვეს საკითხი, თუ რა ნიშნის მიხედვით ხდება ეროვნულ სისხლისსამართლებრივ კანონმდებლობაში, კიბერსივრცეში წარმოშობილ, სოციალურად საშიშ ქმედებათა კრიმინალიზაცია.

ამ საკითხის გარკვევა, თავის მხრივ, უკავშირდება სისხლის სამართლის მეცნიერების საგანს, რომელიც ცალკე განხილვას მოითხოვს, მაგრამ აქ აღვნიშნავთ, რომ პროფესორ მ. კოვალევისა და ვ. კუდრიავეცევის მოსაზრებით „სისხლის სამართლის მეცნიერების საგანია სი-

სხლის სამართლის კანონმდებლობის აგებისა და გამოყენების კანონზომიერება.⁸

გასაგებია, რომ კანონშემოქმედებითი საქმიანობა, რომლის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას კრიმინალიზაცია წარმოადგენს, ექვემდებარება შესაბამის კანონზომიერებებს, მაგრამ ჩვენ გვინტერესებს დანაშაულის შემადგენლობათა კონსტრუირება-კრიმინალიზაციის პროცესში, ცალკეულ შემადგენლობათა სისტემური განლაგების მექანიზმი. მოცემულ შემთხვევაში, მარტივად რომ ვთქვათ, ჩვენი ინტერესის სფეროს წარმოადგენს იმის გარკვევა, თუ რატომაა „კიბერდანაშაულებრივი“ კატეგორიის შემადგენლობები უსისტემოდ განლაგებული სისხლის სამართლის კოდექსში?

თუ, ისევე, პროფესორ ნაჭყებიას დებულებას მოვიყვანთ, დანაშაულის შემადგენლობა ასრულებს გამმიჯნავ ფუნქციას; კერძოდ, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილში ამა თუ იმ დანაშაულის შემადგენლობა ინდივიდუალური და განუმეორებელია, რადგან, ჯერ ერთი, ყოველი კონკრეტული დანაშაული რაიმე ნიშნით განსხვავდება მეორისგან, ხოლო ეს, თავის მხრივ დანაშაულის შემადგენლობის ინდივიდუალიზაციის პირობაა.⁹

მოცემულ მსჯელობაში მნიშვნელოვანია დებულების ის ნაწილი, რომელიც აღიარებს დანაშაულის შემადგენლობათა ინდივიდუალურ ბუნებას და რომელიც განსაზღვრავს მის ადგილს სისხლის სამართლის კანონში. ამ შემთხვევაში, საინტერესოა, დანაშაულის შემადგენლობის რა ნიშნები ხდებიან მას განუმეორებელს და მკაცრად ინდივიდუალურს. სისხლის სამართლის მეცნიერებაში და კანონშემოქმედებით პროცესში განმასხვავებელი ნიშნები შეიძლება იყოს ერთი ან/და სულაც კუმულატიური. ყველაფერი დამოკიდებულია კანონმდებლის მიერ ამა თუ იმ ქმედების განხორციელებისა და სოციალური საშიშროების შეფასებაზე. ეს შეფასება, თავის მხრივ, განპირობებულია დანაშაულის შემადგენლობის ელემენტების შეფასებითაც.

⁷ გ. ნაჭყებია, სისხლის სამართლის მეცნიერების მეთოდოლოგიური ანბანი, 2006, 100-101.

⁸ Ковалев М., Кудрявцев В. Комплексное криминологическое исследование, Сов. Государство и право, 1975 N-2, 57.

⁹ გ. ნაჭყებია, სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობა და დანაშაულის ცნება, 2002, 87.

ერთი და იგივე შემადგენლობის განხორციელების შემთხვევაში, პასუხისმგებლობის სახე და ხარისხი შეიძლება განსხვავებული იყოს. აქ საუბარია არა დანაშაულის შემადგენლობის ტიპიზაციაზე, არამედ დამოუკიდებელ სამართლებრივ კონსტრუქციებზე. მართლაც, რომელიმე სახის დანაშაულის შემადგენლობის ან, თუნდაც, უმართლობის განხორციელებისას, სამართლებრივი შედეგები სრულიად განსხვავებული იქნება თუ იგი ჩადენილია სპეციალური სუბიექტის მიერ, ვიდრე არასრულწლოვნის მიერ განხორციელებული იგივე სახის ქმედებისას. ამიტომ, კრიმინალიზაციის ობიექტი, მართალია, დანაშაულებრივი ქმედებაა, მაგრამ

დანაშაულის პირველადი და ამომავალი ნიშანი დანაშაულის შემადგენლობაა და კანონმდებლის სამართალშემოქმედების მიზანსაც (კრიმინალიზაციისას) სწორედ დანაშაულის შემადგენლობა.

პროფესორი ბ. ხარაზიშვილი დანაშაულის ცნების განსაზღვრის დროს აქცენტს აკეთებს სწორედ დანაშაულის შემადგენლობის ელემენტზე და ამბობს, რომ დანაშაული წარმოადგენს ფსიქოლოგიური ქცევის, ანუ მოტივისა და მიზნის განხორციელების ხერხს.¹⁰

ამჯერად, უნდა გაირკვეს საკითხი იმასთან დაკავშირებით, თუ რა მოსაზრებებით ხელმძღვანელობდა კანონმდებელი კიბერსივრცეში ადამიანის დესტრუქციულ ქმედებათა კრიმინალიზაციის მიზანშეწონილობის დადგენისას. ასევე, გასარკვევია, თუ რამდენად მიზანშეწონილია საერთოდ „კიბერდანაშაულის“ კატეგორიის შემადგენლობათა შექმნა-ჩამოყალიბების ტენდენციის შენარჩუნება?

როგორც ეროვნული, ისე მსოფლიო სისხლის სამართლებრივი კანონმდებლობის ანალიზი ცხადყოფს, რომ კიბერტექნოლოგიების განვითარების კვალდაკვალ აღმოცენებულმა დესტრუქციულმა ქმედებებმა, მისი სოციალური საშიშროების კუთხით, ისეთ კრიტიკულ ნიშნულს მიაღწია, რომ შეიქმნა ამ ქმედებათა კრიმინალიზაციის უკიდურესი აუცილებლობა, რაც საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია და მასზე მსჯელობას არ გავაგრძელებთ.

ამასთან, აღინიშნება ახალ სამართლებრივ კონსტრუქციათა შექმნისა და კრიმინალიზაციის ტენდენცია და კიბერსივრცის უნივერსალური ბუნებიდან გამომდინარე, ასეთი ტემპები არა თუ იკლებს, არამედ შენარჩუნდება და გაიზრდება კიდევ. კრიმინალიზაციის მსგავსი პროცესი, რა თქმა უნდა, უახლოვეს მომავალში, შექმნის სამართლებრივ და ტექნიკურ პრობლემებს. მაგალითად, სამართლებრივ ნორმათა კონკურენციის ისეთ დონეს, რომელიც შეუძლებელს გახდის სამართალგამოყენებით საქმიანობას.

გამოსავალი ამ ვითარებიდან უნდა იყოს კიბერდანაშაულებრივ შემადგენლობათა კრიმინალიზება უკვე არსებულ უმართლობათა ფარგლებში, რაც სრულიად შესაძლებელი და გამართლებულიცაა.

აღნიშნული მოსაზრების საფუძველს იძლევა შემდეგი გარემოებები: იშვიათი გამოჩენის გარდა, არსებულ და სამომავლოდ, პოტენციურ შემადგენლობათა სტრუქტურა განისაზღვრება დანაშაულის შემადგენლობის ობიექტური მხარის ისეთი ნიშნებით, რომელიც გულისხმობს დანაშაულის ჩადენის საშუალებას ან საგანს. მაგალითად, ქურდობის ჩადენა შესაძლებელია, როგორც ამ მიზნით დამზადებული გასაღების, ისე კომპიუტერის მეშვეობით. ფაქტობრივად, ნებისმიერი დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელება შესაძლებელია კიბერტექნოლოგიების გამოყენებით და არანაირი ფაქტობრივი და სამართლებრივი საჭიროება, რომ მოხდეს დამოუკიდებელ სამართლებრივ კონსტრუქციად მისი ჩამოყალიბება, არ არის.

კიბერტექნოლოგიების გამოყენებით ჩადენილ დანაშაულთა მაღალი სოციალური საშიშროებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ამ კატეგორიის დანაშაულთა ტიპიზაცია, უკვე არსებულ ტრადიციულ შემადგენლობათა ფარგლებში დამამძიმებელ გარემოებათა დაწესებით.

IV. დასკვნა

თუ შევაჯამებთ ჩვენ მიერ განვითარებულ მსჯელობას, დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას,

¹⁰ ბ. ხარაზიშვილი, სიცრუის ფსიქოლოგია, 1975, 14.

რომ ადამიანის დესტრუქციულ ქმედებათა ტრადიციულმა გამოვლინებებმა კიბერტექნოლოგიების განვითარებასთან ერთად შეიძინა თვისებრივად ახალი, დღემდე უცნობი ფორმები და იქცა გლობალურ პრობლემად. ამასთან, მისი მოქმედების არეალი გავრცელდა და მოიცვა სოციალური ცხოვრების თითქმის ყველა სფერო; დაწყებული ყოფითი ურთიერთობიდან, დამთავრებული ეროვნული უსაფრთხოებით; მთლიანად შეცვალა თანამედროვე სამხედრო მოქმედებათა არქიტექტურა და სტრატეგია. ამასთან, ჰიბრიდული ომების მნიშვნელოვან შემადგენელ ნაწილად იქცა საინფორმაციო ომები.

თუ ადამიანის ტრადიციული, დესტრუქციული ქმედებები და მასზე სამართლებრივი თუ კრიმინოლოგიური ზემოქმედების ღონისძიებე-

ბი საკმარისი იყო და აკმაყოფილებდა დღემდე არსებულ სამართლებრივ წესრიგს, კიბერტექნოლოგიების განვითარებასთან ერთად დღის წესრიგში დგება სრულიად განსხვავებული, სოციალური კონტროლის თვისებრივად ახალი მექანიზმების ამოქმედების აუცილებლობა, რომლის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიმართულებად გვესახება საყოველთაოდ აღიარებულ სამართლებრივ პრინციპებზე დაყრდნობით კრიმინალიზაციის პროცესის გააქტიურება და მკაცრი სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკის გატარება. ამის გარეშე კიბერსივრცეში მიმდინარე პროცესებთან გამკლავება მოცემულ რეალობაში, არსებული პოლიტიკური და სოციალური მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეუძლებლად გვესახება და დროებითი ღონისძიებები მხოლოდ თავის მოტყუება იქნებოდა.